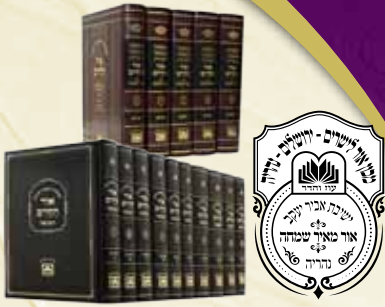


# ובחרת בחיים

## גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א



### תורת חיים נושא תורני מרתק לאור דברי האור החיים

רבנו האור החיים מפרש כמין חומר את הפסוק האנמר בפרשתנו (שמות טו, כו): "וַיֹּאמֶר אִם שְׂמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינֶיךָ תַעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו", ומבאר כי הפסוק מורה על ארבעת חלקי קיו התורה והמצוות - ללמוד וללמד, לשמור ולעשות.

בתוך דבריו כותב רבנו: "וּכְנַנְדָּ לְלַמֵּד אָמַר: וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינֶיךָ תַעֲשֶׂה, עַל דְּרָךְ אֱמָרָם ז"ל (נדרים לו, א): 'מָה אֵנִי בַחֲנָם אִף אַתָּה בַחֲנָם. וְשִׁיעוּר הַדְּבָרִים הוּא עַל זֶה הַדְּרָךְ, וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינֶיךָ יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת הוּא עִם בְּרוּאֵי שְׁתַּנָּן לָהֶם הַתּוֹרָה בַחֲנָם, תַעֲשֶׂה גַם כֵּן אַתָּה."

סוגיא זו של לימוד התורה לאחרים בחינם או בשכר, תופסת שיה נרחב ופותחת נידון מרתק אשר לו השלכה מעשית על מקצועות הקודש השונים כגון מלמדים, מגידי-שיעורים, ראשי כולל וישיבות ועוד. השאלה המרכזית העומדת בבסיס הדיון היא - עד כמה מותר לאדם, אם בכלל, ליטול שכר על תפקידו בהוראת התורה לאחרים?

כבר בדברי הגמרא (נדרים לו, א) מצאנו משנה סדורה בנידון. הגמרא קובעת כי על לימוד פסוקי המקרא לאחרים - מותר ליטול שכר, בעוד שעל לימוד מדרשי התורה וכדומה - אין היתור לכך. בבסיס האבחנה הזו מביאה הגמרא מחלוקת, על מה ולמה בשנתה דייגם של פסוקי המקרא: "רב אמר, שכר שימור, ורבי יוחנן אמר, שכר פיסוק טעמים".

היינו - לשתי הדעות אכן אין ליטול שכר על עצם הלימוד, כי אם על שירות נוסף הנלווה ללימוד, ובכך נחלקו - רב סבור כי השכר הינו על הזמן אותו מקדיש המלמד לשמירה על הילדים [ולפי דעה זו אכן נוגע ההיתר אך ורק ללימוד ילדים, וקיימת דעה בגמרא שאף לא לבנות שהינן ברות-דעת ומסוגלות לשמור את עצמן], ואילו רבי יוחנן סבור כי את השכר מותר ליטול על לימוד טעמי המקרא, אשר אינן בכלל 'תורה' מבחינה זו של איסור נטילת שכר [ולשיטתו מותר הדבר אף כשמדובר בתלמידים בוגרים].

למעשה, בזמננו נהוג ליטול שכר על הלימוד, וכך נפסק בשלחן ערוך (י"ד רמו, ה): "מקום שנהגו ללמד תורה שבכתב בשכר, מותר ללמד בשכר". אכן מסייג זאת המחבר: "אבל תורה שבעל פה אסור ללמד בשכר".

לצד זאת מתייחס המחבר לחובת הלימוד ללמוד, ולמצב בו אין בידי ללמוד כי אם בשכר, ואילו דבריו: "לא מצא מי שילמדנו בחנם, ילמוד בשכר. ואף על פי שהוצרך ללמוד בשכר, לא יאמר, כשם שלמדתי בשכר כך אלמד בשכר, אלא ילמד לאחרים בחנם".

עוד מוסיף המחבר ומעגן ביתדות הלכתיים את הנוהג הרווח כיום ללמד בשכר, ללא סייגים והגבלות כלשהן, וזו לשונו: "ומה שנהגו האידנא ללמד הכל בשכר, אם אין לו במה להתפרנס, שרי, ואפילו יש לו, אם הוא שכר בטלה דמוכה, שמניח כל עסקיו ומשא ומתנו, שרי". היתר זה מבוסס על 'שכר בטלה', היינו שהתשלום אינו שכר לימוד כי אם תשלום עבור הזמן בו מתבטל המלמד מעבודה אחרת.

### שולחן שבת עם האור החיים

שבעיר. צעד אחר צעד, סנטימטר ועוד אחד, והנה נוחת לולי על שתי רגליו, בריא ושלם, לקול תרועת ההמונים. אך בקושי ראוהו מבעד לרגשת המים הסוערים, אולם רמקול עוצמתי ומחריש אוזניים שהוכן מבעוד מועד עשה את העבודה נהדר, וכך לכל הפחות יכול היה הקהל לשמוע אותו, לחוות יחד אתו את ההתרגשות.

**ההספיק לכם?!** אֶתְנָן לולי את הקהל, ואלה מצי' דם הרימו קול שאגה: 'לא!'  
**רוצים עוד?** המשיך ושאל רטורית, והם בהתלהבות אינסופית: 'כן!'

כבמטה קסם שלף לולי מאי-שם זוג אופניים, הרים אותם אל-על והחל מטפס בחזרה אל הדקל, כשהאופניים על כתפיו. כאן כבר פעה הציבור את פיו באימה מהולה בהתרגשות-שיא, והחוויה כולה הפכה מסעירה יותר, מרגשת בהרהר.

הגלגל הקדמי מצא את מקומו על החבל, זה האחורי בעקבותיו, ולולי מושך עצמו למעלה ומתיישב על האופניים כבקי ורגיל, מתבונן בקהל הצופים בארשת המסדרת אדישות ושעשוע גם יחד.

הוא החל מדווש, נוסע לאיטו, מפזם לעצמו מנגינות-אביב נעימות ואף מציטט סיגריה ומעשנה בשלווה, כשמחמתתיו שוצף ורוגש הנהר ללא הפוגה.

כשנחת לולי על גדת הנהר, מונק בתנוחה מעוררת התפעלות הישר מן החבל אל הקרקע, לא נותר אדם אדיש אחד בקהל, הם כבר ציפו והשתוקקו לראות מה יהיה צעדו הבא.

**אתם סומכים עליי?** הפנה את השאלה-צעקה אל הקהל.

**ודא'** באה התשובה הרועשת.

**אם כן** המשיך במבט קונדסי, **'מי מכם מוכן לטפס הנה, להתיישב מאחוריי על המושב הנוסף באופניים, ולחצות יחד עמי את הנהר?'** ...

**מישהו?**  
שוב דממה.

אוושת העלים הקלה ושריקות הרוח השיבו לו כי אפס, עם כל הביטחון, אף לא אחד בקהל יפקיד בידיו - האמונות ככל שתהיינה, את חייו.

### דבר אל בני ישראל - ויסעו!

עם ישראל ניצב במצב מסוכן ומאתגר מאין כמותו. מימינו ומשמאלו הרים ומדבריות, מאחוריו לוחץ כל חיל פרעה, ובמבט קל קדימה ניתן לראות את גלי הים הגועשים, מאיימים לבלוע אל קרבם את כל הקרב אליהם.

המצב, על פניו, בכי רע.

אך הנה, הקב"ה פונה למשה רבנו ומתייחס באופן מפורש למצב הנורא ומוכיח את משה רבנו (יד, טו): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תַּעֲצֵק אֵלַי דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ."

הנהר השוצף ורוחב הידיים, גדמי העצים הכבדים שנסחפו במימיו הגועשים כמו היו קיסמים קלי-משקל והרעש האיום של התנגשות המים בגדות הנהר, היו רק תפאורה למתרחש.

מוקד הענין היה דווקא אי שם בינות לערפילי הטיפות המנפצות, בגובה קומה או שניים מעל פני הקרקע, שם ניצב לולי הכן והביט בקהל בשוויון נפש.

לולי, הלא הוא 'לולי הלולייני', אותה דמות שכלל הנראה לא ידע ולא יידע אי מי את שמה האמיתי וכל המידע עליו הסתמך על שם במה נדוּש-משהו, נדד מעיר לעיר ומכפר נידח לרעהו, מלהטט בקסמיו ומבצע פעולות עוצרי נשימה, כשכובעו הבלוי - סמלו המסחרי - מונח הפוך ומתמלא אט אט מטבעות לרוב.

כשנכבל לולי בשרשראות מתכת אשר משקלן לבד יכול למוטט אדם בוגר, ובתוך רגעים ספורים יכול היה להם ושחרר את ידיו וכל גופו לחופשי, עורר הדבר התפעלות. כשהוא בלע סכינים חדים וירק אש מגרונו, הטביע עצמו במים במשך שעה ארוכה ועוד כהנה וכהנה, הלהיבה ההופעה את קהל הצופים והצייתה את דמיונם.

אולם מה שהוא התעתד לעשות כעת, העובדה שהוא כמו קורא תיגר על חוקי הטבע וכח המשיכה, הביאו את ההמונים לנהור למקום ולצפות בהופעה הנדירה בנישימה עצורה.

לולי, על פי המתואר בכרזה שתלתה בכיכר העיר, יעשה את הבלתי אפשרי.

הוא יחצה את הנהר השוצף, זה שבדרך כלל מדיירים אנשי הער את רגליהם מקרבתו ולו בשל החשש שמא ייסחפו במימיו האדירים. ולא, הוא לא יעשה זאת בספינה ואף לא באמצעות שחייה, לא על גשר צר ולא בכל דרך אחרת הנראית, ברמה מסיימת, הגיונית.

הוא יחצה את הנהר, מסתבר, על גבי חבל דקיק אותו יקשור מבעוד מועד לשני עצי הדקל הניצבים משני עברי הנהר, מתנודדים לנוכח כל אוושה קלה ועל אחת כמה וכמה בתנאים שיוצר הנהר הגועש, כביכול היה זה שביל סלול או מעבר כבוש ורגיל.

כבר משעות הבוקר המוקדמות החלו הדחיפות, הצעקות ובליל הקולות האופייני למעמד שכזה. תושבי העיר נהרו בהמוניהם, תופסים נקודות תצפית טובות יותר ופחות ודנים בלהט בעתיד להתרחש, כשענייהם בורקות בהתרגשות.

תרועת חצוצרות קצרה, כמה הכאות תוף, והס.

לולי נכנס בצעד קופצני למתחם המגודר שעל שפת הנהר, טיפס למרומי הבמה ומשם זינק בתנועה חנינית אל עבר צמרת הדקל הסמוך, שולח את ידיו ואוחז בחבל, משתלשל בגמישות ונותן מבט נחוש קדימה - אל הגדה השנייה.

רגל אחת נשלחה קדימה, רעותה בעקבותיה, והנה הוא מהלך לו על גבי החבל, משל היה זה טיול ינינו בערבו של יום בהיר בשדרה הראשית

# ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

הערב, אשר התחיל ככל אחד הערבים המרוממים בצל הרה"ק ר' יששכר בער - הסבא קדישא מראדושיץ ז"ע, קיבל תפנית חדשה. **סדר** את הבית, נקה היכן שצריך ותטאטא כל גרגר אבק מכל פינות הבית" פנה הרבי לר' נחמן משמשו הנאמן, "ולאחר מכן ערוך נא את השלחן באופן הכי נאה ומכובד שיש, הנח עליו צמד פמוטי כסף ואל תשכח להבריק אותם קודם לכן".

"לאחר מכן" המשיך בפנים צופנות סוד, "עזוב את הבית ואל תשוב אליו עד מחר".

ר' נחמן, שכבר ראה דבר או שניים אצל רבו הגדול והיה עד לאירועים יוצאי דופן ותופעות חריגות בהחלט, הבין כי משהו בלתי רגיל עתיד להתרחש כאן הלילה. אישיותו כמו התפצלה לשניים, זו של הגבאי הנאמן לעומת זו של החסיד הלהוט לעקוב אחר מעשי רבו, ואלה האחרונות התכתשו ביניהם ללא הרף, עד שנפלה ההחלטה ברוב קולות.

"היום בערב ידע ר' נחמן, 'אני נשאר כאן ויהי מה'.

הוא סידר, ניקה והכין את הבית על הצד הטוב ביותר, ולאחר מכן פנה לדרכו בפני-תם, חש את מבטו של הרבי העוקב אחריו ושומר את צעדיו, מוודא שהוא אינו נוטה ימין ושמאל מההוראה התקיפה, החריגה, כעבור כמה עשרות צעדים, כשחשוי השישי רמו לו כי זה מכבר שהרבי אינו מבט בו, סב ר' נחמן על עקביו וחזר לבית כלעומת שבא. הוא קרב אל דלת הבית, התכופף מלוא קומתו ורכן על הקרקע הבוצית, סוקר את הנעשה בפנים דרך חור המנועול.

אך לא הספיק ר' נחמן לעקוב יותר מדי זמן אחר המתרחש. לא חלפו כי אם כמה רגעים, והנה קרס ר' נחמן, השתטח מלוא קומתו ארצה בעילפון עמוק.

הרבי, אשר חש מהרה לברר מהו רעש הנפילה שבא מבחוץ, השיב את נפשו בכוסית יי"ש - אשר חלקה שופשף על רקותיו וחלקה ניגד לגרונו עד ששבה אליו נפשו. לאחר מכן פנה אליו הרבי במבט חמור, ותוך שהוא גוער בו על חוסר הציות בירד: "מה ראת שכל כך הבהיל אותך, ר' נחמן?"

"ראיתי דמות הדורה, מלכותית, כולה אומרת הוד, פוסעת אל הבית מלמלר ר' נחמן אך בקושי, "אך ראיתיה - נפלתי מתעלף מרוב בעתה". הרבי הבין לנפש הגבאי המסור, והואיל לשתף אותו בדברים מכבשונו של עולם.

"היה זה השר העליון של ממלכת רוסיה" גילה לו, "המלאך העליון הממונה עליה במרום".

"לאחרונה נודע לי כי הממשלה מתעתדת להטיל כמה וכמה גזירות על עמנו" המשיך וסיפר, "אי לכך זימנתי הנה את השר הלה - להתרות בו ולהתירע בפניו מפני ההשלכות הקשות שיהיו במידה ולא יבטל את אותן גזירות".

"אם לא יבוטלו הגזירות" חזר הרבי על האיום ששידר למלאך, "לא תהיה לי ברירה כי אם לקחת מהם את המלכות ולמוסרה לידי אומה אחרת, טובה מהם".

במדרש מובא (שמות רבה כא, ה) על הפסוק: "ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים, פירוש, שר של מצרים כנזקר, פירוש, לצד שפרעה הקריב והשר היה לפניו עומד, זה היה סבה לראות ישראל השר ששמו מצרים נוסע... והם ראו השר נוסע אחריהם, פירוש, קודם המחנה, לזה רעשו כי חשבו כי שרי מעלה באו לערוך עמם מלחמה".

ולמה אכן עשה הקב"ה כך, להבהיל את ישראל באופן שכזה? סיבה אחת מונה רבנו: "כדי להורגו לפניכם, כאומר: 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים'". וסיבה נוספת: "אלקים חשבה לטובה, כדי שיפחדו ויחזרו בתשובה שלימה ויקרבו לבם לשמים, כדי שבאמצעות זה יעשה ה' להם הנס העצום של קריעת ים סוף".

הרי לנו לקח עצום - לעתים נראה לנו המצב מבהיל, מעורר בעתה, ואנו עומדים ותוהים על מה ולמה עשה ה' ככה. אולם לאמיתו של דבר, הכל בהשגחה פרטית ומדוקדקת עד מאד, ולטובתנו ותועלתנו האישית. לעתים יש בכך מטרה בפני עצמה, כהריגת מלאך מצרים בפניהם, ותמיד - אבל תמיד, נועד הדבר כדי לשבר את לבבינו ולגרום לנו להתקרב אליו יתברך, ובכל להשפיע חסד ורחמים ממרום.

**הטוב נעשה להם הנס, ונקע הים, כי גדול הבטחון והאמונה הלו להכריעם לטובה".**

## האמונה - כהשתדלות

לעתים קרובות אנו נקלעים למצב בו עלינו לנקוט בשתי הדרכים גם יחד - השתדלות גשמית וניסיון טבעי לפעול בדרך זו או אחרת, לצד אמונה תמימה בכוח הגדול של הבורא יתברך והשגחתו הפרטית על כל יצור נברא. לפעמים זה אפילו מצליח.

יש ואנו נוקטים בפעולות טבעיות כאלה ואחרות, מוסיפים פרק תהלים ומפילים תחינה לפני הקב"ה, מתחזקים באמונה שלימה וזוכים לראות הישועה בעיניים.

אולם במקרים מסוימים נראה כי אפס, הכל תקוע. לא הועיל כלום. אם בשל הסתר פנים שנובע מסיבות הנסתר מעינינו, ואם משום שמעשים כאלה ואחרים שלנו הביאו לכך שתפילותינו יענו פחות. וכאן הבן שואל: מה עושים?

התשובה הפשוטה לכך היא - לשלב בין השניים. קח את האמונה, את האש היוקדת בלבו של כל יהודי ואת ההכרה בהשגחתו יתברך, והשתמש בה כהשתדלות לכל דבר וענין.

במצבים שכאלו, בהם לא ניתן לעשות דבר במישור הגשמי, כל מה שנותר לעשות זה להתחזק באמונה ולפעול בניגוד לכל היגיון אנושי, להסתמך ולהישען באופן מוחלט על אבינו הרחום והחונן שבשמים, ולצפות לישועתו למרות הכל.

את המשל בו פתחנו, קטענו בעיצומו. ההמשך, למעשה, מפתיע ובלתי צפוי.

**'אני מוכן' נשמע קול מתוך הקהל, ילדותי ותמים.**

'אוי ואבוי' ספקו אנשים סביב כפיהם בדאגה לשלום הילד, אשר איננו מבין את גודל הסכנה אליה הוא מכניס עצמו, 'אל תעשה זאת' התרו בו. אך הוא בשלו.

**'אני אעלה על האופניים ואחצה עמך את הנהר' דבק בעמדתו, והוסיף מילה אחת שהסבירה הכל: 'אבא!'**

גם כשהכל נראה חסר סיכוי, כשהסיכויים נזנחים לרעת האדם מכל בחינה שהיא, עדיין - אבא, אבינו הגדול שבשמים, יכול להעבירנו את הים הגדול ולשרד את כל מערכות הטבע, בניגוד לכל היגיון ולמעלה מכל דמיון.

תמה האור החיים הקדוש, וכי למי יצעק משה רבנו בעת צרה זו, אם לא לאלקי ישראל, אדרבה, עליו להמשיך ולצעוק, להתמיד בתפילתו עד שיענה.

זאת ועוד, הרי נכחנו לראות כי אכן נענתה תפילתו, ותיכף נושע ישראל בקריעת ים סוף, אם כן מה מקום יש לה לתלונה ותוכחה זו כלפיו: 'מה תצעק אליי?!

עוד מתייחס האור החיים לנאמר לאחר מכן (פסוק טו): **"ואתה הרים את מטך ונטה את ידך על הים ויבקעהו ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה"**, ותוהה על ההוראה הנראית תמוהה - לאן בדיוק עליהם לנסוע במצב בו הם שרויים? כך גם סדר הדברים מעוררת תמיהה - ראשית נאמר למשה: **"דבר אל בני ישראל ויסעו"**, ורק לאחר מכן **"הרים את מטך ונטה את ידך על הים ויבקעהו"**, לא אמור לכאורה להיות הפוך? קדם ימים משה את מטהו ויבקע את הים - ורק אז יעברו ישראל?

רבנו האור מעלה תמיהות אלה, ומתייחס אליהן בתירוץ אחד המיישב הכל, וכגודל פשטותה של התשובה - כך עצום מוסר ההשכל שעלינו ללמוד ממנו.

וזה לשון רבנו: **"אכן יתבאר הענין על פי מאמרם ז"ל (שמות רבה כא, ט) ש'ישראל היו נתונים בדין - מה אלו אף אלו [הכוונה לדברי חז"ל על הקטרוג שעלה מתוך השוואת ישראל למצרים באותה שעה ח"ו, מה אלו עובדי ע"ז ואף אלן]. ודבר ידוע הוא כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה, יוסיפו כח במדת הרחמים, ולהיפך בו מינן ימעיטו הכח, והוא אומר (דברים לב, יח): 'צור ילדך תשי'".**

**והנה לצד שראה א-ל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל, אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כפי זכר, אשר על כן אמר למשה תשובה נצחת: 'מה תצעק אלי, פירוש, כי אין הדבר תלוי בידי, הגם שאני חפץ עשות נס, כיון שהם אינם ראויים, מדת הדין מונעת ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת.**

**ואמר אליו: 'דבר אל בני ישראל, פירוש, זאת העצה היעוצה להגביר צד הדין והרחמים - דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק, על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות זה תתגבר הרחמים.**

**'ואתה הרים את מטך, פירוש, באמצעות מעשה**

## שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

"ה' איש מלחמה ה' שמו" (טו, ג), בפסוק זה הובא שם הוי"ה, המורה כידוע על מידת הרחמים, ועל כך עומד האור החיים - הכיצד יתכן לומר שברגעים אלה, של מלחמת הש"ת במצרים ירד הנוטיה עליהם לאבדם - עדיין נחשב הדבר בבחינת רחמים?!

משיב על כך האור החיים במשפט קצר ומתמצת, שיש בו הכל: **"פירוש, גם במדת הרחמים עשה מלחמה, ולא שיסתנה מפני זה חס ושלום, אלא ה' שמו"**.

ההשגחה האלקית אינה משתנית חלילה, מבהיר רבנו, אלא שהיא מתגלית באופנים שונים ולפי העת והמצב. לעתים הש"ת מגלה את רחמיו וחנינותו, ויש שהוא מראה דווקא פנים של זעם. אולם לאמיתו של דבר, הכל יחידה אחת אלקית ונעלית מכל תפיסה, של השגחת הקב"ה בעולמו.

ואם כן הדבר כלפי מצרים, על אחת כמה וכמה שהדבר נכון בנוגע לבניו הרחמיו של הקב"ה. על האדם לזכור כי תמיד, בכל מצב, מעורבת מידת הרחמים, גם כשנראה על פניו שרק מידת הדין יש כאן.

## חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

חכמינו זכרונם לברכה מציינים את אמרת האמורא הקדוש רבי חנינא (תענית ז, א): "הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן".

כשמתבוננים בהליכותיהם ורום מעלתם של גדולי ישראל לדורותיהם, לעתים קרובות ניתן להבחין בגדולתם דווקא מתוך הכרת תלמידיהם, ענקי רוח ומאורי הדורות בפני עצמם, אשר דבקו בהם והתאבקו בעפר רגליהם.

בבוא רבנו הקדוש לעיר פאס שבמרקו, הועיד את רגליו לבית המדרש ששכן בעיר ואשר יצא שמו בכל קצווי ארץ כבית היוצר לתלמידי חכמים מופלגים, הלא היא ישיבתו המעטירה של הגאון ר' שמואל אלבו זצ"ל, אותו מכנה רבנו בהודמוניות שונות בספריו בתואר המיוחד 'אחי', מה שמעיד על גודל הערכתו אותו ועל הקרבה המיוחדת ששררה ביניהם.

תיכף בבואו לעיר, כאמור, פנה רבנו והלך לישיבתו של ר' שמואל, שם מצא את אחד התלמידים - צורב צעיר אשר נודע לדורות בתור גאון עולם, הגאון ר' שם טוב בן אמוזיג זצ"ל, אשר ישב והגה בתורה בחשק ובהתלהבות.

רבנו, אשר שש למצוא במקום בר אוריין עמו ניתן לפלפל בעומקה של סוגיא, ניגש על אתר והציג בפניו קושיא סבוכה ואיתנה כברול, לה לא מצא רבנו מענה מזה עידן ועידנים.

ר' שם טוב מצידו, לאחר מחשבה קצרה, פנה לרבנו והשיב לו תשובה ברורה ומסודרת דבור דבר על אופנו, בנויה לתפארת ומכוונת לאמיתתה של תורה.

כשנכח בכך רבנו, אחזה בו התפעלות והשתאות עצומה, והוא פנה לשאר תלמידי הישיבה ותוך שהוא מחווה כלפי ר' שם טוב אמר להם: 'לזה - חכם יקרא!'

חלק זה של המעשה מעיד על גדלותו התורנית העצומה של ר' שם טוב, אולם ההמשך יש בו כדי ללמדנו אודות רום מעלת רבנו. לא חלפה כי אם תקופה קצרה, והנה הכפיף ר' שם טוב, כיתר תלמידי הגאון ר' שמואל אלבו, את קומתו בפני רבנו.

הוא ראה ברבנו את רבו המובהק, נפשו דבקה בנפשו ולצד שיעור קומתו הרם והנעלה השתופף והתאבק בעפר רגלי רבנו, התבשם לאורו ושתה מברו הזכה.

## בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

לא כל אדם משכיל להבין את סגולת התפילה, את הכח שבה ואת הצורך הפנימי והעמוק שבנשמתנו בחיבור הטהור הזה עם אבינו שבשמים.

אך גם בין אלה שמבינים זאת, מצוי ורווח להתפלל 'כשיש צורך בכך', כביכול. כשאדם נקלע למצב של מצוקה או צרה כלשהי, או אז הוא אזור חלציו ומעטיר בתחינה לפני השי"ת שיושיענו ויגאלנו מצרתו. אז הוא מרגיש שאכן נדרש להתפלל.

לא כן כשהכל זורם, חיים שגרתיים וללא תקלות, אזי לעתים חומקת מהאדם התחושה שעליו להתפלל, משום שכביכול הכל מובן מאליו, עולם כמנהגו נוהג, ומה לו ולתפילה מלב נרגש כשהכל בסדר?

לא כן מלמדת אותנו התורה.

בפרשת מי מריבה, מבאר האור החיים באריכות כי

הניסיון הגדול של עם ישראל היה - האם יתפללו להשי"ת על הצרכים הבסיסיים ביותר, אלא שלכאורה פשוט וברור שיעניק להם הקב"ה, או שמא יסתמכו על אספקתם כדבר מובן מאליו.

וכך כותב רבנו: "וְרָאִיתִי לְתַת לְבִי, אִיךָ עִם ה' הָרֹאִים דְּבָרִים הַמוֹפְלָאִים וְהַנּוֹרָאִים בְּמִצְרִים וְעַל הַיָּם וּבַמִּדְבָּר, יִטְעוּ בַדְּבָר וְלֹא יִצְעֲקוּ אֶל ה'. וְהֵלֵא הֵם הַמִּפְרִים תוֹעֵלֶת הַצְעָקָה, כִּי שָׁמַע אֶת נַאֲקָתָם בְּמִצְרַיִם."

"וְאֹלֵי כִי דַעְתָּם הִיָּה שְׂאִין צוֹרֵךְ לְתַפְלָה עַל הַדְּבָר, כֹּל שֶׁהוּא יִשְׁנֶה בְּתוֹכָם, כִּי אַחֲרֵי שֶׁהִבְיָאָם לְמִדְבָּר פְּשִׁטָּא שְׁלֵא הִבְיָאָם אֲלָא לְסַפֵּק צוֹרְכָם, שְׁאֵם לֹא כֵן הֵלֵא הֵמָּה אַבּוּדִים וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְתַפְלָה, וְאִין זֶה אֲלָא שְׂאִין ה' בְּקַרְבָּם, וְהוּא הַנְּסִיּוֹן שְׂאִמְרוּ 'הִישׁ ה' בְּקַרְבָּנִי'."

### גם אתם זכותם לישועה זכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו  
למייל המערכת [m028039999@gmail.com](mailto:m028039999@gmail.com)  
או לפקס 02-5385689  
או בנדרים פלוס - באר ישראל



## אור הישועות מכתבי הלומדים

### זכות לימוד "אור החיים" - זרק את הכלי הטמא מרשותו

בין השורות של ספר "אמרות טהורות" מסתתר סיפור מעורר השראה, בו אחד מהנוכחים שהאזין לדבריו של האדמו"ר, אשר שיתף בתובנותיו על דברי חמיו, האדמו"ר מסקווירא זצ"ל, זכה לשינוי פנימי עמוק. האדמו"ר תיאר את כוחו של ספר "אור החיים הקדוש", שהשפעתו איננה רק בתוכן הלימוד, אלא במדרגת קדושה שהוא משפיע על הלומד, עד שהוא מבין בעצמו את הצורך להשליך את כל מה שנוגע לטומאה - כלים, מחשבות, או השפעות רעות - מבלי שיאמרו לו דבר. דומה כי השפעת הספר הודרת לנפש, מרוממת אותה ומובילה אותה בדרכים של טהרה והארה.

הסיפור שמסופר, הוא של אדם ששמע את דברי האדמו"ר, ולאחר מכן החל לקבוע לימוד קבוע בספר "אור החיים הקדוש". לא עברו ימים רבים, והאדם הזה מצא את עצמו עומד בקיום מצוות ברמה חדשה, בין השאר, קיים את מצוות ביעור חמץ, פעולה שמסמלת את היכולת להפרד מהישן, מהלא טהור, ולהיות פתוח לחדש ולטהור.

העוצמה שבספר "אור החיים הקדוש" אינה רק בתובנותיו הרוחניות המעמיקות, אלא בכוחה הבלתי מורגש להדריך את האדם לעשייה המתקנת אותו מבפנים. לא צריך להנחות אותו במילים או בהוראות ישירות. ספר זה פועל על הלב, מורה לו את הדרך ומנחה אותו להשליך מכלי טמא. הוא מוביל את האדם למקום של תיקון פנימי, שולי יותר לעיתים, אך לא פחות חשוב - תיקון שמתחיל בשקט, בלב פנימה.

סיפור נוסף שמסופר הוא על רבי חיים דוד דוקטור, אדם שהיה רחוק מהשיטה של שלומי אמונה ישראל. רבי הרה"ק רבי דוד מלעלוב, שביקש תיקונו, הביאו לפני הרה"ק מלובלין זי"ע, ושם קרה השינוי הגדול - רבי חיים דוד הפך לעובד ה' אמיתי ובלתי נלאה. כשנפגש עם התפארת שלמה בסוף ימיו, כשראה אותו שוכב על ארץ, בוכה ביגון גדול, הבין התפארת שלמה כי הוא בוכה על השנים בהן לא הלך בדרך האמת. אך רבי חיים דוד דוקטור, שהיה מושרש בלימוד "אור החיים הקדוש", השיב לו בביטחון מלא: "אל תאמר כך, איני מוותר על יום אחד מהימים הראשונים. זכות לימוד "אור החיים" בעל פה, כל עונותי הפכו לזכויות".

סיפור זה מעורר את הלב בהבנת העומק שבחיבור לשיעור תורה אמיתי, כזה שמפנה את הדרך בכל תחום, ומביא את האדם למקום של שלמות פנימית וקדושה. כך גם האדמו"ר מרחמסטריווקא זצ"ל, שהסביר כי בזמנו, שבו לא תמיד יש ביכולתנו לעסוק בתעניות וסיגופים כדי לתקן את חטאות הנעורים, יש דרך נפלאה לתקן את הנפש - על ידי התחזקות בלימוד "אור החיים הקדוש". לימוד זה זוכה לזכך את הנפש ולהביא לרמה רוחנית גבוהה, כפי שמסופר בשם הרה"ק מרוז'ין, שלימוד הלשון של הזוהר מסוגל להכשיר את הנשמה. ובזמן שהרה"ק מהוסיאטין היה פותח את שולחנו - לא היה עושה זאת לפני שסיים את לימוד "אור החיים" על הפרשה.

העוצמה הפנימית שבספר "אור החיים הקדוש" לא רק עיצבה את החיים של כל אחד מהשומעים את דבריו, אלא גם הניעה אותם לשינוי אמיתי. כל חטא, כל מכשול, נהפך לזכות, והאדם מרגיש כי כל צעד שהוא עושה הוא צעד לקראת קדושה. ספר זה שינה את פני הדור, והוא עומד כסמל לקדושה פנימית, שופעת שפע רוחני לכל יהודי באשר הוא.

## מתיבתא אור החיים

ליפנות היה יוצא חוץ לענן, וכיון שהיו יוצאים חוץ לענן היו יכולים לראות זמן צאת הכוכבים.

ותירץ, שרק הענן שלמעלה מהם היה נמשך גם על כל מי שיצא מהענן, ומשום כך לא היו יכולים להבחין באותו השמים כראוי, אך שאר העננים שבצדדים לא היו קיימים מחוץ למחנה.

וכן כתב רבינו בחיי (לעיל יב ה) וזה לשונו: שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם ביום ועמוד האש לילה, ולא ראו בכלום שמש ביום ולא ירח בלילה. ומהיכן היו קובעים חדשים, על פי ראיית הלבנה, הלא הענן מכסהו. אלא בודאי עיקר המצוה בכתוב על פי החשבון.

ומכל זה הוכיח בקונטרס ה' עזרי (גליברסון, עמ' 26) שהענן היה מכסה אותם לגמרי, ולא היו יכולים לראות כלום מאותות השמים.

מאיידך כתב החזון איש (או"ח סי' קמ אות ג) על דברי רבינו בחיי שכתב שלא היו מקדשין על פי הראיה, שכוונתו היא שאין מעדיין על פי הראיה דרך העבים ודרך העששיות, כמו שאמרו בגמרא (ר"ה כד.). ומה שכתב שלא ראו השמש והירח, היינו ראייה בלא מסך מבדיל.

אכן אין זה ברור שהיה כלל ענן למעלה, וזה תלוי במחלוקת התנאים במדרש, כמו שכתב בשו"ת ויען יוסף (גריןולד, אורח חיים סי' קצג), שהוא תלוי במחלוקת התנאים במדרש (ילקוט שמעוני) כמה עננים היו, אחד אומר שבעה היו, ולשיטתו ודאי היה אחד מלמעלה גם כן. רבי יאשיה אומר ארבעה, ומפרש הזית רענן, דהיינו לארבע רוחות, ואותו של מעלה לא היה אלא על המשכן. רבי אומר, שנים. ופירש בזית רענן, אחד מלפניהם ואחד על המשכן.

אמנם כתב בדרך אפשר, שאף לשיטה הסוברת שהיו ז' עננים, הענן של מעלה לא היה אלא בשעת נסיעתן אבל לא בשעת חנייתן, כמשמעות הפסוק בפרשת בהעלותך ויען ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה' (במדבר י לד).

אכן הרד"ק והמצודות (תהלים קה לט) פירשו, שבשעת הליכתן היה הענן לפניהם, ובשעת חנייתן היה עליהם.

ומתרץ, על פי מה שאמרו במדרש (ברייא דמלאכת המשכן פ"ד): רבי שמעון בן יוחי אומר, כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נצרך אחד מהם לא לאור החמה ביום ולא לאור הלבנה בלילה, אלא האדים היו יודעים ששקעה החמה הלבין היו יודעים שזרחה החמה. ומדברי המדרש נראה, שלא היו השמש והירח נראים כל כך מבעד לעבים, והיו יודעים ששקעה החמה רק ממה שראו העבים מאירים מאור עמוד האש.

אכן, לפי זה נמצא שהן ביום והן בלילה היה מואר להם בתוך הענן, רק שנשתנה צבעו בזמן שקיעת החמה, ולפי זה צריך להבין היאך היו יודעים מתי הוא זמן צאת הכוכבים במכוון.

ומיישב זאת על פי דברי רבינו, שאכן בתוך הענן לא ידעו זמן צאת הכוכבים במכוון, אך כשיצאו חוץ לעבים היה נראה זמן זה בבירור, ששם היה מחשיך כסדר העולם, וכאשר היו צריכים להבחין מתי הוא הזמן המדויק של צאת הכוכבים היו יוצאים חוץ לענן, ומטעם זה הוצרך התנא לכתוב שהיו הכהנים נכנסין, כיון שבזמן המדבר היו צריכים לצאת מחוץ לעננים לראות הזמן המדויק, וכשנכנסו ידעו כולם שזהו זמן צאת הכוכבים.

אמנם קשה על זה, שהרי אמרו חז"ל (מכילתא דרשב"י שמות יג כב): דבר אחר, 'לא ימיש' (שמות יג כב), וכי מי נצרך לעמוד ענן ומי נצרך לעמוד אש, אלא ליתן הפרש לזבים ולזבות וכו' שהיו ביניהן.

ובמרכבת המשנה (על המכילתא, ד"ה ואחד למטה) הקשה על זה, שהלא כל הטמאים היו יוצאים מחוץ למחנה, ולשם הרי לא היה הענן נמשך, כמו שכתב רש"י (עירובין נה: ד"ה אלא לאחוריהן) שכל הצריך

כתב רבינו (שמות יג כא): ולילה וגו' להאיר וגו'. קשה לפי דבריהם ז"ל (שבת כ"ב ב) שאמרו שכל מ' שנה שהיו במדבר לא הלכו אלא לאורו שהיו רואים אפילו מה שבתוך הטיפח, ואין לומר כי על זמן הלילה הוא אומר שאין זה פשט אומרם לא הלכו אלא לאורו כי מה בא למעט אם לא ש'נא' אור השמש ביום ואם כן הלילה למה לא יאיר כיום שלא היו צריכין לשמש שהוצרך לעמוד אש להאיר להם. ולהבין הענין יש לדקדק עוד אומרו ללכת יומם ולילה למה לא הספיק טעם להאיר להם שהוצרך לומר ללכת וגו':

אכן כוונת הדברים היא לעולם שלא זו אורו יתברך ממחנה ישראל תמיד כמאמר חכמינו ז"ל שכתבנו בסמוך שיש לדעת כי האור הקדוש הלוה לא היה מתפשט חוץ ממחנה ישראל אלא דוקא במושבותם. ויש טעם בדבר ומה גם במדבר הרע שהוא מדור של מחנה טומאה כי שם הרגיעה הקליפה כידוע בדברי הקדושים (זהר ח"א קכ"ו א) וכיון שכן לא היו ישראל יכולים ליהנות מהאור העליון אלא במחניהם אבל חוץ למחניהם לילה יחשיך כסדר העולם. והנה אם לא היו ישראל הולכים בלילה כשיחפוץ ה' ללכת לא היו צריכין לאור עמוד האש כי לכל בני ישראל היה אור ה' במושבותם אלא לסיבת הליכתם בלילה הוצרכו לעמוד להאיר למרחוק חוץ למחנה ישראל להכיר מקום שילכו בו חוץ למחניהם, והוא אומרו להאיר להם, וטעם אור זה הוא ללכת יומם ולילה פירוש בשוה כשם שביום מלבד אור ה' הנוצץ עליהם היו רואים אור למרחוק באור השמש המאיר לעולם כולו כמו כן היו רואים בלילה באמצעות עמוד האש.

והנה על פי מה שכתב רבינו שחוץ למחניהם לילה היה מוחשיך כסדר העולם. כתב בדברי יואל (כט שבת) לתרץ לפי זה מה שאמרו במשנה (ברכות ב.) מאימתי קורין את שמע בערבין, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. שלכאורה יש להבין מדוע אמר לשון 'נכנסין' שנראה כמיותר, שהיה יכול לומר משעה שהכהנים 'אוכלין'.



### מצא חיים

חידה שבועית בעיון דברי האור החיים

היכן מצאנו בדברי האור החיים שהזכיר את אמירת 'קדוש' על ידי המלאכים?  
(א) פרק יד פסוק ז. (ב) פרק טו פסוק יא. (ג) פרק יז פסוק ה.

תשובה מגליון קודם: פרק יא פסוק ה, עיי' אוה"ח ובמדורי עוז והדר.

שם הזוכה  
בגיליון פר' תולדות:  
הרב ויין יעקב  
ירוחם, ירושלים

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: [m02803999@gmail.com](mailto:m02803999@gmail.com)  
או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים'.  
3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.  
בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

# מחברים להיום

## לשמיעת שיטורים ודרשות

# חייגו: 02-803-9999

